

4. Кулик, І. (2010). Педагогічна історіографія – новаційний напрямок історико-педагогічних досліджень. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 79, 169–171.
5. Лозова, В. (ред.). (2012). Наукові підходи до педагогічних досліджень. Харків : Вид-во Віровець А. П. «Апостроф».
6. Садова, Т. (2010). Аксиологічний підхід у системі педагогічної методології. *Дошкільна освіта*, 1 (27), 63-69.
7. Соколова, І. (2014). Джерельна база дослідження освітнього менеджменту в Україні. *Освітній менеджмент: теорія і практика*, 5-22.
8. Штайнер, Р. (1997). *Общее учение о человеке как основа педагогики*. Москва: Парсифаль.

Калініна Л.М., Рогова В.Б.
Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)
Міністерство освіти і науки України
(Київ, Україна)

СПЕЦИФІКА ОЦІНЮВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ КИТАЮ

У Китаї відбувається впровадження інноваційного винаходу – системи соціального кредиту, як нової державної соціальної реформи, у ракурсі широкомасштабного експерименту з цифровізації в суспільстві цифрової епохи.

Система соціального кредиту побудована на ключових світоглядних культурологічних засадах Стародавнього Китаю – манізму (культ предків), конфуціанстві та маоїзмі, парадигмі застосування штучного інтелекту та глобалізації, концепції доповненої реальності, інноваційних технологіях і новітніх технічних винаходах. Для таких сфер життєдіяльності людини, як технікотехнологічна, соціокультурна, наукова, інформаційно-комунікаційна, освітня, управлінська та сфери послуг і штучного інтелекту система соціального кредиту є інноваційною.

Жодна держава світу не демонструвала таких систем або їх аналогів, масштабів ідентифікації людей та об'єктів у реальному часі в конкретному просторі, таких обсягів обчислення великих даних, їх упровадження в ракурсі континууму «Реальність-Віртуальність» (Reality – Virtuality coontunuum) та доповненої реальності крізь призму побудови гармонійного суспільства.

Впровадження системи SCS розпочато з 2010 року в пілотному режимі в містах Китаю під керівництвом Компартії в межах Урядової програми є найбільш обговорюваною проблематикою в міжнародних ЗМІ та світовій «павутині», оскільки вона може не тільки швидко змінити форму правління на цифрову диктатуру в одній окремій країні, але й вплинути на функціонування усіх країн у глобальному просторі та в умовах пандемії COVID-19.

Сутність, архітектуру та специфіку системи соціального кредиту (кит. 社会信用体系; англ. Social Credit System або скорочено SCS), принципи дії, призначення системи – визначення індивідуального рейтингу громадян розкрито досить детально в статті (Калініна Л., Малюга М., 2019).

У межах цієї нової державної соціальної реформи в Китаї відбувається і реформування освітньої системи. Одним із найбільш показових індикаторів успішності й продуктивності освітньої системи є високі результати здобувачів освіти, які визначаються на рівні закладу загальної середньої освіти, національному та міжнародному рівні, зокрема шляхом участі в міжнародних порівняльних освітніх дослідженнях. Такі дослідження, як правило, спрямовані не лише на оцінювання навчальних досягнень учасників тестування, а й на аналіз чинників їхнього впливу на успішність.

У межах Програми міжнародного оцінювання учнів – PISA-2018 одним із чинників успішності освітніх систем країн визначено систему оцінювання, до якої віднесено визначення

чітких цілей навчання та оцінювання або стандартів досягнення очікуваних результатів навчання; практики поточного та підсумкового оцінювання учнів, практики збору достовірних відомостей щодо досягнення цілей навчання та успішність здобувачів освіти, внутрішньошкільний контроль та шкільну підзвітність; зворотний зв'язок для критичної оцінки вчителями й учнями власної діяльності та прогресу в досягненні успіху; заходи щодо вдосконалення навчальних практик і покращення результатів навчання [2, с. 170].

Лідерські позиції в рейтингу PISA 2018 р. утримують такі країни, як Китай, Сінгапур, Естонія, Японія, Фінляндія та ін.

Проаналізуємо систему оцінювання в системі освіти Китаю, що обіймає перші сходинки у балах PISA-2018 за країнами/економіками за результатами міжнародного оцінювання рівня грамотності учнів/студентів у галузі читання, математики та природничо-наукових дисциплін у циклі PISA, а учні/студенти мають найкращі результати в світі, її специфіку та напрями реформування.

Найважливішими цілями оцінювання учнів у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за результатами дослідження виявлено такі, що структуровані в порядку зменшення їх значущості: інформування батьків про прогрес їхніх дітей у навчанні для керівництва та спрямування навчальної діяльності учнів; коригування й адаптування викладання до потреб учнів; покращання освітнього процесу та навчальних програм; відстеження успіху школи з року в рік [2, с. 170].

Система освіти в Китаї побудована на світоглядних культурологічних засадах, традиціях Стародавнього Китаю та інноваціях. Міністерство освіти КНР розробляє керівні принципи та *державну політику* збалансованої системи базової державної освіти; *політики у сфері державної мови, письменності* впродовж усього життя громадян і *національних меншин*; цілеспрямовує та забезпечує провадження державної політики партії у сфері освіти, навчання і пропаганди та керівництво всіма педагогами Китаю, реформування системи на засадах загальної якості, відповідальності, справедливості та безпеки, рівномірний розвиток загальнообов'язкової освіти та виховання моральних людей, проводить національні освітні конференції, симпозиуми.

Функціями Міністерства освіти КНР визначено: *складання спільно* з відповідними органами *державних стандартів для різних типів навчальних закладів*, координацію, планування та керівництво різними видами навчальної діяльності різних рівнів; організацію роботи зі збору статистичної інформації про систему освіти, її аналіз та оприлюднення; *організацію системи контролю, моніторингу рівня та якості базової освіти й проведення системних обмежень безграмотності серед молоді* та ін [3].

Міністерство освіти КНР керує і координує роботу 34 дочірніх установ, які йому підпорядковані, сприяє *конотативному розвитку якісної освіти* як національному пріоритету та чітко визначеній сфері відповідальності в системі її *оцінювання на ієрархічних рівнях* [4].

Центральним урядом Китаю прийнято рішення про реформування системи оцінювання освіти на національному рівні, якою передбачено: затвердження *національного стандарту якості освіти*; інтеграцію джерел для вдосконалення *системи моніторингу та оцінювання на усіх рівнях*; регулярне оприлюднення звітів за результатами *моніторингу та оцінки якості освіти* (2010-2020 рр.) відповідно до державної системи моніторингу якості базової освіти 1993 р.; довгостроковий план (2010 р.), посилення національного освітнього нагляду через участь громадськості.

На урядовому порталі Міністерства освіти КНР подано ключові напрями роботи Міністерства, до яких належить упровадження центральним урядом чинного законодавства, зокрема розміщено закони КНР «Про обов'язкову освіту» (1986 р., зі змінами 2006 р.), «Про викладачів» (1993 р., зі змінами 1994 р.), «Про освіту» (1995 р., зі змінами 2009 і 2015 рр.), «Про державну мову та писемність» (2001 р.), «Про обов'язкову освіту КНР (2002 р.), «Про сприяння розвитку недержавної освіти» (2009 р.), реформи оцінювання освіти.

Так, у 2018 р. ключовими напрями діяльності Міністерства освіти визначено: забезпечення виконання основних завдань реформ, розгорнутих центральним Урядом,

поглиблення реформ шляхом «підвищення якості та сприяння конотативному розвитку освіти» (六、着力提升质量·扎实推进教育内涵式发展), «делегування контролю і повноважень та оптимізації послуг», «упровадження китайської модернізації освіти до 2035 р. та розроблення системи індексів моніторингу й оцінювання»; «реалізацію плану покращання якості даних статистики освіти», «сприяння стандартизації освіти... вирішенню проблеми значного позашкільного навантаження на учнів початкової та середньої школи», «поліпшення харчування учнів сільської загальнообов'язкової освіти», «запобігання та боротьбу з булінгом з боку учнів початкових і середніх шкіл», «сприяння поглибленому розвитку обміну освітою та співпраці між материком та Гонконгом, Макао і Тайванем», побудову нової моделі відкритої освіти», «проведення другого раунду національного моніторингу якості обов'язкової освіти» та ін. У 2019 р. до стратегічних напрямів Міністерства освіти КНР належало не лише всебічне покращання якості базової освіти шляхом продовження реформи та інновацій в освіті, а й створення наукової концепції якості освіти, посилення експериментального навчання у початкових та середніх школах.

На виконання Генерального плану поглиблення реформи оцінювання освіти в нову еру» та десятилітнього плану розвитку освіти (2010 р.) в КНР Комітет Державної ради КНР з наглядом за якістю освіти у 2015 р. видав Національну програму моніторингу якості обов'язкової освіти (国家义务教育质量监测方案), якою передбачалося і оцінювання на національному та міжнародному рівнях. Відповідно до неї по всій країні розпочато щорічне проведення національного моніторингу, результати яких з 2016 р. узагальнюються в аналітичних оглядах навчальних досягнень учнів Китаю й оприлюднюються на сайті Міністерства освіти КНР в рубриці «Звіти» (<http://en.moe.gov.cn/documents/reports/>) згідно з чинним законодавством (ст. 8 і 44 Закону КНР «Про освіту»).

Наприкінці серпня 2020 р. Центр моніторингу якості базової освіти Міністерства освіти КНР оприлюднив Національний звіт про моніторинг якості обов'язкової освіти у 2019 р. [5], в якому наведено результати оцінювання якості вивчення китайської мови та мистецької освіти, проаналізовано фактори впливу на якість освіти за суміжними дисциплінами та звіт про результати моніторингу якості навчання [3]. Отже, об'єктами оцінювання під час моніторингу-2019 були китайська мова та мистецтво. «Результати моніторингу якості вивчення китайської мови показують, що частка учнів четвертого та восьмого класів, які досягають середнього та вищого рівнів у вивченні мови та літератури, становить, відповідно, 81,7 та 79,3%, що, як правило, стабільно порівняно з попереднім раундом китайського моніторингу у 2016 р.» [3]. Цикл оцінювання під час проведення моніторингових досліджень з 2015 р. на рівні держави становить три роки, так само, як і цикл міжнародного оцінювання учнів за програмою PISA. Але, попри такий збіг, слід констатувати зміщення інтервалу оцінювання результатів навчання учнів/учениць на один рік і постійні виміри на національному та міжнародному рівнях.

Заслуговує на увагу такий об'єкт оцінювання під час моніторингу, як якість навчання учнів мистецтву, що дають змогу певною мірою визначити емоційний розвиток через здібності учнів до прослуховування та до розпізнавання музики, розпізнавання та поцінування народних пісень, національних музичних інструментів і творів традиційного мистецтва; вміння оцінювати музичні твори та здібності до композицій музики. «Результати моніторингу якості навчання мистецтву показують, що здібності учнів... у цілому стабільні порівняно з попереднім раундом мистецтва у 2016 р.» [3].

У 2019 р. на державному рівні розроблено національний план на 2035 р., у якому вперше запропоновано планування на 15 років із метою поглиблення реформи освіти та навчання, всебічного покращання якості обов'язкової освіти, щоб зробити вищу середню школу універсальною та забезпечити стійкі фінансові інвестиції в освіту. У КНР підготовлений та втілюється Загальний план поглиблення реформи оцінювання освіти в нову еру, сформовано національну централізовану систему оцінювання якості обов'язкової освіти, що впроваджується на трьох рівнях (округу, школи та студентів) і є нормативно врегульованою.

Система наукового оцінювання має модифікуватися та базуватись на концепції збалансованого розвитку та на ідеях орієнтації на розвиток якісної освіти, всебічного розвитку моралі, інтелекту, фізичного виховання та мистецтва учнів; на розуміння та підтримки обов'язкової освіти... усім суспільством.

До керівних принципів оцінювання якості обов'язкової освіти належать такі: принцип науковості для створення системи оцінювання та стандартів оцінювання якості обов'язкової освіти; принцип цілісності для комплексності вимірювання всебічного розвитку якісної освіти й досягнення місії виховання; принцип орієнтації на проблему; принцип правдивої та об'єктивної інформації для уникнення суб'єктивізму та посилення діагностичних і заохочувальних функцій. Принципи мають на меті керівництву у дії, щоб «...покращити зміст оцінювання, виокремити ключові моменти оцінювання, удосконалити методи оцінювання, координувати та інтегрувати оцінювання та прагнути подолати тенденцію «лише оцінювати і вступати лише до вищої освіти» [3].

У ракурсі предмета цього дослідження практичне значення мають рівнева модель оцінювання якості обов'язкової освіти та об'єкти оцінювання згідно з методичними настановами «Керівних принципів оцінювання якості обов'язкової освіти (2019 р.)». Оцінювання розвитку учнів і його якості належить до об'єктів оцінювання на двох рівнях трирівневої моделі. Оцінка якості розвитку учнів включає переважно п'ять ключових змістів – моральний, академічний, фізичний та розумовий розвиток, естетичну грамотність, трудову та суспільну практику, а також правильні цінності, що відповідають потребам розвитку впродовж життя та суспільного розвитку, характер і ключові здібності.

Для ефективного оцінювання якості обов'язкової освіти в настанові наголошено на оптимізації методів оцінювання, визначенні раціональних критеріїв їх добору та педагогічної доцільності, вимірюванні індивідуального особистісного прогресу розвитку учнів, забезпеченні взаємозв'язку та врахування результатів самооцінювання та зовнішнього оцінювання якості освіти учнів, на поєднанні онлайн- та офлайн-оцінювання, на покращанні комплексних стандартів оцінювання якості розвитку учнів тощо.

Отже, незважаючи на лідерські позиції Китаю в Програмі міжнародного оцінювання учнів PISA упродовж 2009–2018 рр. центральним урядом і Державною радою КНР упродовж десятиліть цілеспрямовано проводиться низка реформ у сфері освіти. Поглиблюється реформа оцінювання освіти в нову еру, що зосереджена з 2020 р. на таких важливих питаннях: «як навчати» учнів/студентів і «як забезпечувати прогрес», упроваджуються комплексні керівні принципи оцінювання якості освіти учнів у середній школі та якості обов'язкової освіти.

Як свідчить аналіз, система оцінювання в освіті Китаю постійно модернізуються на основі *аналізу найкращих світових систем/економік освіти й систем оцінювання компетентнісних результатів освіти, незважаючи на лідерські позиції упродовж десятиліть в міжнародних порівняльних дослідженнях*; конкретизації сфер відповідальності кожного ієрархічного рівня в національних моделях оцінювання результатів якісної освіти на рівні державного законодавства; удосконалення державних і шкільних організаційно-координаційних механізмів на всіх ієрархічних рівнях національної системи та надання прав і автономії школам стосовно обрання систем оцінювання освітніх результатів; зміни ролі оцінки з каральної на мотиваційну, стимульовальну, розвивальну й прагматично-раціональну; урахування викликів і наукових досягнень, соціальних запитів й інтересів учнів/учениць у здобутті якісної компетентнісної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калініна Л. М., Малюга М. М. Система соціального кредиту як широкомасштабний проект побудови гармонійного суспільства в цифрову епоху. Український педагогічний журнал. Київ, 2019. № 4. С. 5 – 19. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719088/>
2. Effective Policies, Successful Schools, PISA. *PISA 2018 Results*. Paris : OECD Publishing, 2020. Volume V. URL: <https://doi.org/10.1787/ca768d40-en>

3. Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: https://en-moe.gov.cn.translate.google/?x_tr_sch=http&x_tr_sl=zh-CN&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=ajax,se,elem,sc
4. Affiliated Institutions. Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: http://en.moe.gov.cn/about_MOE/affiliated_institutions/.
5. National assessment of education quality – Chinese 2019 p. Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/gzdt_gzdt/s5987/202008/W020200820350271053462.pdf

Колган О. В.

*Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)*

Ревуцький Д. А.

*Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)*

САМООСВІТА СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РІДНОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ВАГОМИЙ СКЛАДНИК НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасній педагогіці самостійну роботу студентів розуміють як специфічний вид навчальної пізнавальної діяльності, відмінною рисою якої є, насамперед, відсутність безпосереднього керівництва з боку викладача (Заскалета, 2008, 50).

Досвід практичної діяльності в процесі викладання іноземних мов в Донбаському державному педагогічному університеті засвідчив, що ефективність самостійної роботи досягають за максимальної активності самого студента, педагог же виконує когнітивну, консультативну та координаційну функції. Завдання викладача – забезпечити здобувачів вищої освіти відповідними інформаційними джерелами, які сприяють самостійному засвоєнню навчального матеріалу, є сучасними, результативними, такими, що враховують інтереси молоді, їхні захоплення інтернет-технологіями тощо.

У процесі освітньої діяльності викладач може спрямувати увагу студентів на самоосвіту через платформу масових відкритих онлайн-курсів «Prometeus», де запропоновано різні напрями, галузі, так само курси для освітян, зокрема гуманітарних наук, англійської мови тощо.

Також, наприклад, враховуючи особливості освітнього компоненту «Польська мова» (є навчальною дисципліною за вибором студента в ДДПУ), який вимагає не лише знання мови, як й інші лінгвістичні дисципліни, зокрема з вивчення іноземних мов, а й постійної комунікації з носіями мови, розуміння основних процесів, що відбуваються не території відповідної країни, набуття навичок роботи на основних освітніх платформ країн ЄС тощо, для самоосвіти здобувачів вищої освіти важливою є участь, наприклад, у літніх чи зимових мовних школах, міжнародних проектах, тренінгах, які реалізують в Україні Посольства різних країн та інші організації чи заклади вищої освіти.

Наприклад, студенти семи факультетів Донбаського державного педагогічного університету у 2020-2021 рр. (усього 96 осіб) узяли участь у міжнародному проекті, реалізованому Посольством РП у Києві «Kultura i język polski» (завдяки діяльності Українсько-польського міжнародного центру освіти і науки ДДПУ та Жешувського університету відповідно до чинної угоди про співпрацю), де не лише отримали знання з відповідної мови, а й можливість спілкування з носіями польської мови, що сприяло самоосвіті студентів, бо участь у проекті була за бажанням здобувачів. Результатом стало набуття спеціальних знань, відповідних компетентностей (зокрема самоосвітньої, лінгвістичної, комунікативної, культурологічної тощо), підтвердженням чому є сертифікат учасника курсів.

Демченко Ю. наголосила, що «...самоосвітня компетентність – інтеграційна особова властивість, яка забезпечується емоційно-ціннісним ставленням до саморозвитку і